

EUROOPA
KONTROLLIKODA

ET

Arvamus 02/2024

(vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 322)

ettepaneku kohta võtta vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse Euroopa kaitsetööstuse programm (EDIP) ja meetmete raamistik kaitseotstarbeliste toodete õigeaegse kättesaadavuse ja tarnimise tagamiseks [Institutsioonidevaheline dokument 2024/0061 (COD), 5. märts 2024]

Sisukord

	Punkt
Sissejuhatus	01–13
Kontekst	01–07
Käesoleva arvamuse ulatus, ajatelg ja piirangud	08–13
Ulatus	08–10
Ajatelg	11
Piirangud	12–13
Üldised tähelepanekud	14–21
Erandid finantsmäärusest	21
Konkreetsed märkused	22–64
Seletuskiri	22–23
Vajaduste analüüs	22–23
Ettepaneku I peatükk: Üldsätted	24–25
Ettepaneku II peatükk	26–48
1. jagu. Programmi ja Ukraina toetusvahendi suhtes kohaldatavad üldsätted	26–30
2. jagu. Programm	31–46
3. jagu. Ukraina toetusvahend	47–48
Ettepaneku IV peatükk: Tarnekindlus	49–52
1. jagu. Valmisolek (ettepaneku artiklid 34–39)	49
2. jagu. Tarneahela järelevalve ja seire (ettepaneku artiklid 40 ja 41)	50–51
3. ja 4. jagu. Tarnekriisi seisukord ja julgeolekuga seotud tarnekriisi seisukord (ettepaneku artiklid 43–56)	52
Ettepaneku V peatükk: Juhtimine, hindamine ja kontroll	53–58
Kaitsetööstusvalmiduse nõukogu ja komiteemenetlus (ettepaneku artiklid 57 ja 58)	53
Ukraina raamleping (ettepaneku artikkel 59)	54–55
Programmi hindamine (ettepaneku artikkel 66)	56–58
Tulemuslikkuse seireraamistik	59–64

Lõppmärkused 65–69

Soovituste kokkuvõte

Sõnastusettepanekud 70

Lisad

I lisa. Ülevaade Euroopa kaitsealasest institutsioonilisest korraldusest

II lisa. Erandid finantsmäärusest

Lühendid

Sissejuhatus

Kontekst

01 Venemaa 2022. aastal alustatud Ukraina-vastane agressioonisõda on toonud intensiivse sõjategevuse uuesti Euroopasse tagasi, mistõttu EL on seadnud kaitsevaldkonna oma tegevuskavas tähtsale kohale. Pärast 11. märtsi 2022. aasta Versailles' deklaratsiooni võtsid Euroopa Komisjon (edaspidi „komisjon“) ning liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja 2022. aasta mais vastu ühisteatise kaitseinvesteeringute puudujääkide analüüsi ja edasiste sammude kohta¹.

02 Sellest ajast alates on esitatud mitu lühiajalist meetet.

- o **Kaitsevaldkonna ühishangete rakkerühm** loodi selleks, et teha koostööd liikmesriikidega, toetamaks nende väga lühiajaliste hankevajaduste koordineerimist.
- o **Ühishangete kaudu Euroopa kaitsetööstuse tugevdamise instrumendi (EDIRPA)** eesmärk on julgustada liikmesriike tegema rahalise toetuse kaudu koostööd kõige kiireloomulisema kaitsevarustuse hankimisel. EDIRPA, mis võeti vastu 18. oktoobril 2023, lõpeb 31. detsembril 2025.
- o **Laskemoona tootmist toetava määruse² (ASAP)** eesmärk on tarnida ja ühiselt hankida laskemoona Ukrainale. Nimetatud määrus võeti vastu 20. juulil 2023 ning selle kehtivusaeg lõpeb 30. juunil 2025.

03 Komisjon on juba varem loonud Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programmi (EDIDP) ja Euroopa Kaitsefondi (EDF), et edendada teadus- ja arendustegevust kaitsevaldkonnas.

04 Euroopa Ülemkogu 2023. aasta detsembri järel dustes rõhutati, et ELi kaitsevalmiduse suurendamise eesmärkide täitmiseks on vaja rohkem ära teha. Euroopa Ülemkogu rõhutas ka vajadust tugevdada Euroopa kaitsesektori tehnoloogilist ja tööstuslikku baasi (EDTIB).

---

¹ JOIN(2022) 24.

² Määrus (EL) 2023/1525.

05 Komisjon avaldas 5. märtsil 2024 ettepaneku võtta vastu määrus, „millega kehtestatakse Euroopa kaitsetööstuse programm (EDIP) ja meetmete raamistik kaitseotstarbeliste toodete õigeaegse kättesaadavuse ja tarnimise tagamiseks³“. Seda paketti nimetatakse edaspidi ettepanekuks. Ettepaneku eesmärk on pakkuda rohkem keskpika perioodi toetust, et täita kiireloomulisi vajadusi pikemaajalises perspektiivis kuni praeguse mitmeaastase finantsraamistiku lõpuni.

06 Ettepaneku artiklis 1 sätestatakse nende meetmete osad, milleks on Euroopa kaitsetööstuse programmi (edaspidi „programm“), Ukraina toetusvahendi ja Euroopa relvastusprogrammi koostööstuktuuri, varustuskindluse tagamise õigusraamistiku ja kaitsetööstuse valmisoleku nõukogu loomine.

07 Paralleelselt ettepanekuga avaldas komisjon Euroopa kaitsetööstuse strateegia (EDIS)⁴. Nimetatud strateegias esitatakse peamised poliitilised algatused, et suurendada ELi suutlikkust reageerida julgeolekuohtudele, tugevdades Euroopa kaitsetööstust ja edendades liikmesriikide kaitsealaste investeeringute koordineerimist. Strateegia ajakava ulatub praegusest 2021.–2027. aasta mitmeaastasest finantsraamistikust kaugemale ja sisaldab kvantifitseeritud eesmärke, mis tuleb saavutada 2030. aastaks. EDIP on peamine vahend, mille kaudu komisjon kavatses rakendada EDIS-t alates ettepaneku vastuvõtmisest kuni 2027. aastani.

Käesoleva arvamuse ulatus, ajatelg ja piirangud

Ulatus

08 Meie arvamus põhineb ettepanekul, sellele lisatud finantsselgitusel ja seletuskirjal. Viitame vajadusel nii komisjoni talituste töödokumendile EDIPi kohta⁵ kui ka Euroopa kaitsetööstuse strateegiale.

---

³ COM(2024) 150.

⁴ JOIN(2024) 10.

⁵ C(2024) 4822.

09 Konsulterisime komisjoni kaitsetööstuse ja kosmose peadirektoraadi ning Euroopa Kaitseagentuuriga (EDA). Lisaks võtsime ühendust nõukogu sekretariaadiga, Euroopa Parlamendi julgeoleku ja kaitse allkomisjoni, tööstusharude esindajate ja mõttekodadega. Oma ülevaate koostamisel analüüsisime ka Euroopa Parlamendi uuringuteenistuse koostatud uuringuid.

10 Käesolevas arvamuses esitame oma seisukohad ettepaneku kohta ja aitame kaasa õigusloomeprotsessile, tehes ettepanekuid selle kohta, kuidas selgitada ettepaneku teatavaid osi, mis võivad mõjutada ELi vahendite finantsjuhtimist.

Ajatelg

11 Komisjon avaldas oma ettepaneku 5. märtsil 2024. Ettepaneku õigusliku aluse tõttu on konsulteerimine Euroopa Kontrollikojaga (edaspidi „kontrollikoda“) kohustuslik⁶. Nõukogu esitas 19. aprillil 2024 ametliku taotluse kontrollikoja arvamuse saamiseks ja palus kontrollikojal esitada oma arvamus hiljemalt 31. oktoobriks 2024. Käesolev arvamus täidab konsulteerimiskohustuse.

Piirangud

12 Rõhutame, et finantsmääruse artikli 34⁷ kohaselt tuleb enne märkimisväärse majandusliku, keskkonnaalase ja sotsiaalse mõjuga ettepaneku esitamist teha mõju eelhindamine. Nagu aga meie varasemates arvamustes Ukraina rahastu⁸ ning Lääne-Balkani reformi- ja kasvurahastu⁹ loomise kohta, nii nendime ka seekord, et sellist mõjuhindamist ei ole tehtud. Ettepaneku seletuskirjas märkis komisjon, et see oli tingitud „ettepaneku kiireloomulisusest“¹⁰. Rõhutame, et mõju eelhindamine tuleks ära jätta ainult erandlikel asjaoludel.

---

⁶ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 322 lõike 1 punkt a.

⁷ Määrus (EL, Euratom) 2018/1046.

⁸ Arvamus 03/2023.

⁹ Arvamus 01/2024.

¹⁰ COM(2024) 150, lk 9.

13 8. juulil 2024 avaldati komisjoni talituste töödokument, et selgitada vajadust ELi meetmete järele ja anda teavet ettepaneku põhjenduste kohta. Komisjoni talituste töödokumendis ja ettepanekule lisatud finantsselgitustes käsitleti mitut elementi aga ainult piiratud määral (vt punktid [16](#), [22](#), [23](#), [40](#) ja [60](#)). Teabe piiratuse tõttu ei ole meil võimalik esitada terviklikul teabel põhinevat arvamust.

Üldised tähelepanekud

14 Meile teadaolevalt on nimetatud ettepanek esimeseks sammuks EDISE rakendamisel, milles määratakse kindlaks ELi vahendid ja eesmärgid 2030. aastaks, et tugevdada Euroopa kaitsetööstuse vastupanuvõimet. Märgime, et EDIS-t käsitlev konsultatsioon toimus 2023. aasta oktoobrist detsembrini ning seda toetasid viis aruteludokumenti, milles kirjeldati üldist tausta ja komisjoni tuvastatud peamisi probleeme. Konsultatsioonidokumentides ei käsitletud aga hiljem EDIPi ettepanekusse lisatud erinevate poliitikavahendite (nt Euroopa kaitsetstarbeliste kaupade müügimehhanism ja Ukraina toetusvahend) omadusi. Ametlik konsulteerimine seadusandliku ettepaneku üle toimus pärast ettepaneku esitamist. See tähendab, et komisjon ei pruugi olla saanud oma ettepaneku kõigi aspektide kohta põhjalikku tagasisidet.

15 Oma eriaruandes kaitsealaste teadusuuringute ettevalmistava meetme kohta¹¹ soovitasime komisjonil töötada välja Euroopa Kaitsefondi pikaajaline strateegia, et suurendada arenenud tehnoloogiate esindatust ELi kaitsektoris. Sellega seoses toetame ettepaneku eesmärki edendada Euroopa Kaitsefondi toel välja töötatud kaitsetstarbeliste toodete tööstuslikku tootmist ja turustamist. Samuti toetame komisjoni võimalust teha kindlaks ühist huvi pakkuvad Euroopa kaitseprojektid, et arendada Euroopa kaitsevõimet. Meie eriaruandes rõhutati siiski ka seda, et sellise võime arendamine toimub pikas perspektiivis ja eeldab kaitsetööstuse otsuste mõjutamiseks mitmeaastase perspektiivi olemasolu. Sellega seoses märgime, et ettepaneku rakendamise tähtaeg on ainult kaks aastat (2026 ja 2027). Selleks et saada ELi eelarvetoetusest täit kasu, **peaks komisjon kaaluma** EDISE täiendamist EDTIBi pikaajalise finantsstrateegiaga osana järgmisest mitmeaastasest finantsraamistikust.

16 Samuti rõhutasime, et kaitsealaste teadusuuringute ettevalmistava meetme rakendamine nõuab märkimisväärseid ressursse ja eksperditeadmisi, mis tekitab komisjonile probleeme hindamise ja toetuste andmise protsessi läbiviimisel mõistliku aja jooksul. Märgime, et ettepanekule lisatud finantsselgitus sisaldab komisjoni hinnangut programmi rakendamiseks vajalike vahendite kohta. Kõnealuste vajaduste arutamiseviisi ei ole siiski analüüsitud ning nii ettepanekule lisatud finantsselgituses kui ka komisjoni talituste töödokumendis puudub teave selle kohta, kuidas neid rahalisi vahendeid programmi rakendamiseks õigel ajal tagada.

---

¹¹ Eriaruanne 10/2023.

17 Euroopa kaitseküsimuste ülevaates¹² rõhutasime, et ELi kaitsevõime planeerimise protsess hõlmab paljusid sidusrühmi ja tugineb keerukale juhtimisstruktuurile. Selle struktuuri raames määratakse kaitsevõime prioriteedid kindlaks valitsustevahelistes kokkulepetes ühise välis- ja julgeolekupoliitika (ÜVJP) raames ning Euroopa Komisjon täidab ELi eelarvet Euroopa Parlamendi kontrolli all. Ülevaade peamistest ÜVJPga seotud institutsioonilistest korraldustest on esitatud *I lisas* ning programmi ja ÜVJP koordineerimisega seotud kaalutlused punktis **53**. Kuigi me tunnustame, et ettepanek ei hõlma institutsioonilist korraldust, **peaksid komisjon ja kaasseadusandjad võtma** sellise keerulise raamistiku hindamise ja auditite kontekstis **arvesse** kattumise ja probleemide ohtu.

18 Juhime tähelepanu asjaolule, et mõningatel juhtudel, näiteks tarneahelate ümberkujundamise kiirendamise fondi (FAST)¹³ ja Euroopa kaitseotstarbeliste kaupade müügimehhanismi¹⁴ puhul ei sisalda ettepanek rakendussätteid. Need kehtestatakse alles hiljem rakendusaktidega, mis ei hõlma Euroopa Parlamendi poolse kontrolli võimalust. Vt ka punktid **40** ja **46**.

19 Oma eriaruandes suurkorruptsiooni vähendamise kohta Ukrainas¹⁵ järeldasime, et suurkorruptsioon on endiselt ulatuslik probleem, mis nõuab tõhusamat aruandlus- ja seiresüsteemi ning rangemaid tingimusi ELi eelarvetoetuse saamiseks. Sellega seoses märgime, et ettepanekus ei ole sätestatud konkreetseid sätteid Ukraina toetusvahendi rakendamise kohta. Selles kohaldatakse sätteid, mis sarnanevad *mutatis mutandis* liikmesriikidele kehtivate sätetega, hoolimata toetusvahendi erinevatest eesmärkidest, eelarve rahastamise allikast, õiguslikust alusest ja suurenenud korruptsiooniohust Ukrainas. Nagu oleme aru saanud, määratakse seire- ja aruandluskord kindlaks raamlepingus, mille üle peetakse läbirääkimisi Ukraina ametiasutustega. Seda arvesse võttes **peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma** eraldi aruandluskorra kehtestamist programmi rakendamiseks Ukrainas. Selle korra puhul tuleks arvesse võtta suurenenud korruptsiooniohtu ning selles tuleks kindlaks määrata kontrolli-, seire- ja aruandlustegevuse minimaalsed kaitsemeetmed, mis oleksid aluseks tulevastele läbirääkimistele Ukraina ametiasutustega. Vt ka punktid **47, 48, 54, 55** ja **64**.

---

¹² Ülevaade 09/2019.

¹³ Ettepaneku artikkel 19.

¹⁴ Ettepaneku artikkel 14.

¹⁵ Eriaruanne 23/2021.

20 Leiame, et ettepanekus seatakse ambitsioonikad eesmärgid ja see sisaldab mitmesuguseid rahastamiskõlblikke meetmeid, mille puhul antakse piiratud suuniseid kriteeriumide kohta, mida tuleb kasutada ELi rahalise toetuse saamise tingimuste vastavate projektide valimisel, võttes eelkõige arvesse, et projektide elluviimine kestab kaks aastat (2026 ja 2027). Sellega seoses rõhutame ohtu, et ettepaneku artiklis 5 sätestatud 1,5 miljardi euro suurune rahastamispakett ei pruugi olla proportsionaalne artiklis 4 sätestatud eesmärkidega. Lisaks võidakse ELi piiratud vahendid ära jagada paljude projektide vahel, mis ei pruugi ELi tasandil mõõdetavat mõju avaldada. Üksikasjalikumad kaalutlused on esitatud punktides **38** ja **43**.

Erandid finantsmäärusest

21 Ettepaneku artiklites 5, 8, 17 ja 35 on kuus erandit **finantsmäärusest**. Kuigi finantsmääruses on sätestatud, et ettepaneku põhjendustes ja seletuskirjas tuleks esitada põhjused, miks seadusandlikus ettepanekus tehakse erandeid selle sätetest (välja arvatud need, mis on sätestatud finantsmääruse II jaotises), ei leidnud me põhjendust artikli 5 lõikes 5, artikli 8 lõikes 3 ja artiklis 35 ette nähtud eranditele. See piiras meie suutlikkust hinnata selliste erandite eesmärki ja ulatust. Erandid finantsmääruse sätetest on üksikasjalikumalt esitatud punktides **34**, **44** ja **49** ning **II lisas**. Rõhutame, et põhimõtteliselt tuleks teha võimalikult vähe erandeid finantsmääruse sätetest ja nende kasutamist tuleb põhjendada.

Konkreetsed märkused

Seletuskiri

Vajaduste analüüs

22 Ettepaneku seletuskirjas märgitakse, et komisjon tegi ettepaneku EDIP-programmi kohta, et „leida tasakaal kiireloomuliste ja pikaajaliste meetmete vahel“. Samuti otsustati „liikuda hädaolukorrale reageerimiselt (2023. aasta juulis vastu võetud ASAP ja oktoobris vastu võetud EDIRPA) struktuursema lähenemisviisi juurde, et käsitleda pikaajalisi tagajärgi EDTIB-le ning jätkata Ukraina toetamist“ (vt ka punkt **02**). Kuigi komisjoni talituste töödokumendis tunnistatakse riski, et ettepanekus kindlaks määratud 1,5 miljardi euro suurune rahastamispakett on piiratud, ei hinnata selles kavandatud poliitikavahendite rakendamiseks vajalikku ELi eelarvetoetust.

23 Komisjoni talituste töödokumendis rõhutatakse, et selle eesmärk on säilitada võime reageerida võimalikele muutustele geopoliitilises olukorras ja ELi liikmesriikide vajadustele. Kuna komisjoni talituste töödokumendis puudusid selgitused ettepaneku aluseks olevate tõendite ja kuluprognoside kohta, ei olnud meil võimalik hinnata, kas rahastamispakett on programmi eesmärkidega kooskõlas.

Ettepaneku I peatükk: Üldsätted

24 Üldsätetes kirjeldatakse teemat, mis hõlmab:

- programmi (mis sisaldab EDTIBi tugevdamise meetmeid), FASTi ja Ukraina toetusvahendi loomist (II peatükk);
- õiguslikku raamistikku, milles sätestatakse Euroopa relvastusprogrammi struktuuri loomise nõue ja menetlused (III peatükk);
- kaitseotstarbeliste toodete tarnekindluse tagamiseks loodud õigusraamistikku (IV peatükk);
- kaitsetööstuse valmisoleku nõukogu loomist (V peatükk).

25 Artikkel 2 sisaldab kavandatavas määruses kasutatavate mõistete loetelu.

Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma täiendavate määratluste väljatöötamist (vt punktid **39, 41, 43, 45** ja **51**).

Ettepaneku II peatükk

1. jagu. Programmi ja Ukraina toetusvahendi suhtes kohaldatavad üldsätted

Kuludega sidumata rahastamise kasutamine (ettepaneku artikkel 3)

26 Ettepaneku artiklis 3 rõhutatakse, et programmi võib rakendada kuludega sidumata rahastamise kaudu, mis on 2018. aastal finantsmäärusega kehtestatud rahastamismudel, et lihtsustada poliitika rakendamist ja tõhustada tulemuslikkuse seiret. Meie varasemad auditid on aga toonud esile puudusi kuludega sidumata rahastamise rakendamisel mitmes ELi kuluvaldkonnas. Näiteks märkisime oma hiljutises arvamuses Ukraina rahastu kohta, et Ukrainale antava ELi eelarvetoetuse rahastamislepingutes ei ole alati selgelt kindlaks määratud rahuldavate edusammude mõõtmise korda¹⁶. Samuti leidsime, et ei olnud selge, kuidas komisjon määras kindlaks liikmesriikidele taaste- ja vastupidavusrahaust tehtavate maksete summa¹⁷. Kui eesmärgi ja sihti ei täideta täielikult ja selle tulemusel maksed peatatakse, siis hõlmab maksesumma arvutamise meetodika keerukat hindamist. Selle käigus võivad tekkida erinevad tõlgendused¹⁸. Samuti leidsime, et komisjoni kuludega sidumata rahastamismudeli audit keskendub peamiselt eesmärkide ja sihtide täitmisele ega tegele piisavalt ELi ja riiklike eeskirjade järgimisega. Seetõttu kutsusime komisjoni üles tegelema ELi tasandi kindluse puudumisega, mis puudutab ELi ja riigisiseste õigusaktide järgimist¹⁹.

27 Sellega seoses märgime, et ettepanek ei sisalda kuludega sidumata rahastamisega seotud rakendussätteid. Oleme aru saanud, et rakendussätted esitatakse komisjoni tööprogrammides viisil, mis kajastab ühise hankemenetlusega seotud tööpakettidel, eesmärkidel või sihtidel põhinevate tulemuste eeldatavat saavutamist²⁰. Seda arvesse võttes rõhutame, et **komisjon peaks püüdma** tööprogrammides selgelt määratleda meetmed, mida rahastatakse kuludega sidumata rahastamismudeli alusel, iga meetme rakendamise eesmärgid ja finantstagajärjed, kui konkreetset eesmärki või sihti ei saavutata.

---

¹⁶ Arvamuse 03/2023 punkt 33.

¹⁷ 2021. aasta aastaaruande punkt 10.28.

¹⁸ 2022. aasta aastaaruande punkt 11.19.

¹⁹ Eriaruande 07/2023 punkt 93 ja 3. soovitus.

²⁰ Ettepaneku põhjendused 20 ja 21.

28 Lisaks märgime, et ettepaneku erisätetes nõutakse rakendamissuuniseid kuludega sidumata rahastamise kohta, et tagada rakendamise järjepidevus.

- o Artiklis 7 rõhutatakse, et toetusesaaja võib saada rahalist toetust mitmest ELi rahastamisvahendist, kuid sätestatakse, et ELi kumulatiivne toetus ei tohiks ületada rahastamiskõlblikke kogukulusid ning et ELi toetus eri vahenditest ei tohiks katta samu kulusid.
- o Artiklis 8 on sätestatud, et komisjon võib summa tagasi nõuda, kui toetusesaaja saab kasumit, mis arvutatakse saadud tulude ja meetme rahastamiskõlblike kulude vahena.
- o Artiklis 17 sätestatakse ELi maksimaalne rahaline toetus toetuskõlblikele tegevustele protsendina rahastamiskõlblikest kuludest.

Seoses kuludega sidumata rahastamismudeli alusel rahastatavate rahastamiskõlblike meetmetega, ja ülemäärase hüvitamise ohu ärahoidmiseks **peaks komisjon kaaluma** järgmise selgitamist:

- o minimaalsed kontrollinõuded tõendamaks, et toetustena saadud summad ei ületa rahastamiskõlblike kulude kogusummat ega kata samu kulusid, nagu on nõutud artiklis 7;
- o kulubaas, mida tuleb kasutada artiklis 8 ette nähtud ülejäägi hindamiseks;
- o kulubaas, mida tuleb kasutada ELi maksimaalse rahastamise kindlaksmääramiseks, nagu on sätestatud artiklis 17;
- o kontrollimeetmed, millega tagatakse ELi ja riigisiseste õigusnormide täitmise kontrollimine ja kinnitamine.

29 Finantselgituse punktis 2.2.1 viidatakse rahastamismehhanismi kirjeldamisel omakorda lihtsustatud kuluvõimalustele. Selles on sätestatud, et komisjon võib kasutada lihtsustatud kuluvõimalusi, et „vähendada toetusesaajate halduskoormust ja suunata jõupingutused meetmete tulemustele“. Kuigi oleme üldiselt seisukohal, et lihtsustatud kuluvõimaluste puhul esineb vähem vigu, on äärmiselt oluline kehtestada usaldusväärne meetodika, nagu on märgitud meie aruandes maaelu arengu projektide rahastamise uute võimaluste kohta²¹. Meile teadaolevalt on hangetega seotud eelarvetoetuse puhul juba olemas meetodika, millega toetatakse EDIRPA rakendamist. Nagu on aga rõhutatud punktis **58**, ei ole EDIRPA järelhindamist veel tehtud.

---

²¹ Eriaruanne 11/2018.

Rõhutame, et kui komisjon peaks otsustama kasutada seda rahastamisvõimalust lisaks hangetega seotud koostööle, on vaja kiiresti välja töötada usaldusväärne metoodika, võttes arvesse programmi piiratud kestust. **Komisjon peaks kaaluma** nende rahastuskõlblike meetmete ulatuse täpsustamist, mis vastavad kuludega sidumata rahastamise saamise tingimustele. **Samuti peaks komisjon kaaluma** kuluprognoside aluseks olevate põhimõtete täpsemat määratlemist, et hinnata kuludega sidumata rahastamise ja lihtsustatud kuluvõimaluste vormis antava ELi eelarvetoetuse asjakohasust.

Rahastamispakett (ettepaneku artiklid 5 ja 6)

30 Ettepaneku artiklis 5 on esitatud kaks eraldi eelarverida. Ühe eesmärk on tugevdada EDTIBd ja teise eesmärk on tugevdada Ukraina kaitsesektori tehnoloogilist ja tööstuslikku baasi. Märkime, et programmi eelarve on 1,5 miljardit eurot. Ukraina kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi tugevdamisega seoses (vt ka punktid **47** ja **48**) juhime tähelepanu asjaolule, et Ukraina toetusvahendil ei ole kindlat rahastamispaketti. Liikmesriigid on kokku leppinud²², et Venemaa külmutatud varade investeerimisest saadud kasumit kasutatakse Ukraina toetamiseks, taastamiseks ja ülesehitamiseks ning enesekaitseks Venemaa agressioonisõja vastu. Selle lepingu kohaselt eraldati 90% Venemaa külmutatud rahaliste vahendite kasumist Euroopa rahutagamisrahastule ja 10% Ukraina rahastule. Esimene 1,5 miljardi euro suurune ülekanne tehti kättesaadavaks 26. juulil 2024. Eraldis vaadatakse igal aastal läbi ja osa sellisest tulust võiks tulevikus eraldada Ukraina toetusvahendile, nagu on välja pakutud artikli 6 lõikes 2 ja mainitud põhjenduses 9. Rõhutame, et sellise rahastamisallikaga hõlmatud summa ja perioodi prognoositavus on ohus. See võib tekitada komisjonile Ukraina rahastu rakendamisel töökorralduslikke probleeme.

2. jagu. Programm

ERFi ja ESF+ koostoime ELis (ettepaneku artikkel 7)

31 Ettepaneku artiklis 7 soovitatakse rakendada programmi koostoimes teiste ELi programmidega. Rõhutame, et muude vahendite kasutamine programmist rahastatavate meetmete täiendamiseks eeldaks põhjalikku hindamist. See on vajalik, vältimaks ohtu, et algselt eraldatud vahendeid kasutatakse muude kui programmi eesmärkide saavutamisele kaasa aitamiseks.

---

²² Nõukogu otsus CFSP 2024/1470 ja nõukogu 21. mai 2024. aasta määrus (EL) 2024/1469.

32 Lisaks märgime, et ettepaneku rakendamine võib viia [kvaliteedimärgiste](#) andmiseni DTIB raames tegutsevatele ettevõtjatele. Kvaliteedimärgis antakse ELi toetuse saamise tingimustele vastavatele projektidele, mis vastavad konkreetse ELi rahastamisvahendi nõuetele, kuid ei ole saanud ELi rahalist toetust rahastamisvahendi eelarvepiirangute tõttu. Kvaliteedimärgise üldeesmärk on võimaldada taotlejatel saada toetust muudest ELi või liikmesriikide toetusprogrammidest. Märgise eesmärk on ka edendada ettevõtete osalemist ELi programmides. Sellega seoses viitame oma aruandele programmi „Horisont 2020“ ning Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide koostoime kohta²³, milles leidsime, et sarnast vahendit kasutati haldustõkete ilmnemise ja projektiteabe puudumise tõttu vaid piiratud ulatuses. Leiame, et ettepanek ise ei taga kvaliteedimärgiste kasutamist. Rakendamise käigus oleks vaja teha märkimisväärseid jõupingutusi, et tagada kvaliteedimärgiste kasutuselevõtt.

Kaudne eelarve täitmine (ettepaneku artikkel 8)

33 Ettepaneku artiklis 8 on sätestatud, et programmi võib rakendada eelarve otsese või kaudse täitmise raames. Oma eriaruandes liidu kaitsealaste teadusuuringute ettevalmistava meetme kohta²⁴ soovitasime komisjonil hinnata kaudse eelarve täitmise laiemat kasutamist Euroopa Kaitsefondi projektide puhul, et leevendada riski, mis tuleneb inimressursside nappusest komisjonis. Seepärast toetame seda paindlikkust, et tagada programmi õigeaegne rakendamine. Aruandekohustuse kord ei pruugi delegeerimislepingutes aga alati selge olla. Selleks et parandada aruandekohustuse täitmist, kui ELi kaitsevaldkonna vahendeid hallatakse kaudse eelarve täitmise raames, **peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma** sõnaselge nõude kehtestamist, et komisjoni allkirjastatud delegeerimislepingutes oleksid tagatud kontrollikoja auditeerimisõigused.

Eelarvetoetuse tagasiulatuvus (ettepaneku artikkel 8)

34 Lisaks on ettepaneku artikliga 8 ette nähtud erand finantsmääruse artikli 193 lõikest 2, mille kohaselt võivad ELi toetused hõlmata toetust „enne meetme kohta taotluse esitamise kuupäeva alustatud meetmetele ja kantud kuludele, tingimusel et meedet ei alustatud enne 5. märtsi 2024 ja seda ei viidud lõpule enne toetuslepingu allkirjastamist“. Saame põhjendusest 23 aru nii, et selle erandi eesmärk on võimaldada selliste meetmete rahastamisvõimaluste jätkumist, mida oleks võinud toetada ASAPi ja EDIRPA 2024. aastaks ette nähtud vahenditest. Märgime siiski, et ettepanekus esitatud

---

²³ Eriaruanne 23/2022.

²⁴ Eriaruanne 10/2023.

rahastamiskõlblike meetmete ulatus on laiem kui ASAPis ja EDIRPAs. Lisaks märgime, et ajavahemik 5. märtsist 2024 kuni ettepaneku lõpliku vastuvõtmiseni võib olla palju pikem kui üks aasta. Sellega võib kaasneda oht rahastada tegevusi, mida oleks ellu viidud ka ilma ELi toetuseta. Lisaks võib see mõjutada deklareeritud kulude rahastamiskõlblikkust tõendavate dokumentide kättesaadavust ja seega meie suutlikkust auditeid teha. **Seepärast peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma kahte elementi:** esiteks, kas artiklis 8 ette nähtud erandi ulatus on taotletava eesmärgi saavutamiseks sobiv, ja teiseks, kas see on ettepaneku vastuvõtmise ajakava arvestades piisav.

Toetusesaajate teenitud kasumi tagasinõudmine (artikkel 8)

35 Ettepaneku artiklis 8 rõhutatakse, et komisjon võib kasumi protsendi ELi toetusest tagasi nõuda. Kasum arvutatakse meetme tulude ja rahastamiskõlblike kulude vahena, kui tulud hõlmavad ELi rahastamist, liikmesriikide poolset rahastamist ja meetmest saadavat mis tahes tulu. Sellega seoses märgime, et programmiga võidakse toetada selliseid meetmeid nagu tootmisvõimsuse suurendamine või kaitseotstarbeliste toodete tööstuslik tootmine ja turustamine, mis võivad pikas perspektiivis teenida tulu. Kui kõnealused kaitseotstarbelised tooted on kasumlikud, võib see kaasa tuua märkimisväärseid tagasinõutavaid summasid. Selleks et tagada toetusesaajatele õiguskindlus ja vältida ülemäärast hüvitamist, **peaks komisjon kaaluma** meetodika kirjeldamist, mida ta kavatseb sellise kasumi kindlaksmääramiseks kasutada. Teise võimalusena võiks komisjon halduskoormuse piiramiseks ja tööstusharude osalemise soodustamiseks kaaluda lihtsa ja selge mehhanismi loomist (näiteks kindlamääralsed protsendimäärad, mis vähendaksid rahastamiskõlblike kulusid ja ELi rahastamist tasemeni, mis vähendaks ülemäärase hüvitamise ohtu).

Kolmandates riikides asuvate rajatiste kasutamine (ettepaneku artiklid 10 ja 21)

36 Selleks et tagada kooskõla ettepaneku eesmärkidega suurendada EDTIBi kaitsevalmidust, rõhutatakse põhjenduses 15, et programmi toetusesaajate taristud, varad ja ressursid peaksid asuma liikmesriigi või assotsieerunud riigi territooriumil. Ettepanek sisaldab siiski erandit sellest põhimõttest, kui toetusesaajatel ei ole Euroopa Majanduspiirkonnas kergesti kättesaadavaid alternatiive või asjakohaseid taristuid, rajatise, varasid või ressursse. Märgime, et mõistet „kergesti kättesaadav“ võib tõlgendada laias tähenduses, mis võib viia selle erandi laialdase kasutamiseni. **Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma**, kas selle erandi kohaldamisala on asjakohane ja kooskõlas ettepaneku põhjendusega 15.

Rahastamiskõlblike meetmete määratlemine ja prioriseerimine (ettepaneku artiklid 11, 12 ja 13)

37 Ettepaneku artiklis 11 kirjeldatakse programmi raames elluviidavaid rahastamiskõlblikke meetmeid ja nähakse ette, et eelarvetoetust võib anda näiteks tegevustele, mis on seotud järgmisega:

- o avaliku sektori asutuste koostöö kaitsevaldkonna hankemenetlustes (lõike 2);
- o piiriüleste tööstuspartnerluste loomine, sealhulgas tegevus, mille eesmärk on koordineerida kaitseotstarbeliste toodete komponentide hankimist või reserveerimist ja varumist (lõike 3 punkt b);
- o kaitseotstarbeliste toodete reserveeritud tootmisvõimsuse lisamahu (st sellise tootmisvõimsuse, mida võib vaja minna hädaolukorras ja mida nimetatakse ka püsivalmis rajatisteks) loomine ja kasutuselevõtmine (lõike 3 punkt c);
- o tegevused varustuskindluse ja kerksuse tugevdamiseks (lõike 5 punkt b).

Võttes arvesse, et programmi võib rakendada toetuste kaudu, mis põhinevad tekkinud kuludel, **peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma**, millised kulud võivad olla programmi raames rahastamiskõblikud ja kas rahalisi vahendeid saaks kasutada tooraine ja vahetoodete ostmiseks varude loomise eesmärgil ning seega EDTIBi käibekapitali nõuete rahastamiseks.

38 Lisaks märgime, et artikkel 11 sisaldab 14 näidet rahastamiskõlblike meetmete kohta, mis võivad saada ELi rahalist toetust, kuid artiklis 4 on üldjoontes määratletud eesmärk „tööstuse struktuurimuutustega kohandamise algatamine ja kiirendamine“. Sellega seoses ja nagu on rõhutatud käesoleva arvamuse punktis **20**, **peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma** selgete prioriteetide seadmist ELi vahendite eraldamiseks eri projektidele, et vältida ELi rahaliste vahendite hajutamise ohtu.

39 Artiklites 12 ja 13 **peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma** mõistete „ühishanked“ ja „tööstuse tugevdamise tegevused“ selgemat määratlemist, kuna viimatimainitud ei kasutata artiklis 11 ja seda ei ole määratletud ettepaneku artiklis 2. **Samuti peaksid nad kaaluma** ingliskeelsete terminite „common procurement“ ja „joint procurement“ vahelise eristuse selgemaks muutmist tekstis.

Euroopa kaitseotstarbeliste kaupade müügimehhanism (ettepaneku artikkel 14)

40 Ettepaneku artikli 14 lõike 2 kohaselt peab komisjon koostama tehnilised kirjeldused ja hankima vajaliku IT-platvormi ning koostama EDTIBi välja töötatud ühtse

tsentraliseeritud ja ajakohastatud kaitseotstarbeliste toodete kataloogi. EDISE²⁵ põhjal järeltada, et see kataloog peaks olema esimene etapp katseprojekti, mille eesmärk on töötada alates 2028. aastast välja täiemahuline Euroopa kaitseotstarbeliste kaupade müügimehhanism, ning et komisjon kavatses platvormi üles ehitada, kasutades olemasolevaid lahendusi, nagu EDA Euclidi andmebaas. Võttes arvesse EDISE ja EDIPi ajalist erinevust, soovime ettepanekus kehtestada vahe-eesmärgid ajavahemikuks 2025–2027. **Komisjon ja seadusandjad peaksid lisaks kaaluma järgmist:**

- selgitada, kas platvorm peaks sisaldama ka ettepaneku artiklis 37 kirjeldatud elemente, mis on seotud väljaostulepingute sõlmimise hõlbustamisega;
- määrata kindlaks platvormiga hõlmatavate toodete ja ettevõtjate täpne suunitlus;
- koostada IT-platvormi juhtimist ja haldamist käsitlevad rakendussätted.

Kokkuvõttes märgime, et sõltuvalt platvormi sisust ja omadustest võivad arendus- ja hoolduskulud olla märkimisväärselt suured. Samuti leiame, et platvormi toimimise edukus sõltub sellest, mil määral liikmesriikide riigihankeasutused selle kasutusele võtavad, ning tööstusharu esindajate valmisolekust esitada nõutud teavet vabatahtlikult. Sellega seoses märgime, et komisjoni talituste töödokumendis ei hinnata Euroopa kaitseotstarbeliste toodete müügimehhanismi osana kavandatavat Euroopa kaitseotstarbeliste toodete kataloogi toetava IT-platvormi eeldatavat kulutõhusust.

41 Ettepaneku artikli 14 lõike 1 punktis b on sätestatud, et „Komisjon toetab (---) kaitsetööstusreservi loomist, et suurendada ELis valmistatud kaitseotstarbeliste toodete kättesaadavust ja lühendada nende tarneaega seeläbi, et liikmesriikidele, assotsieerunud riikidele ja Ukrainale tagatakse viivitamatu ja eelisõiguslik ostu- või kasutus-/rendivõimalus“. Lisaks rõhutatakse artikli 14 lõikes 3, et komisjon toetab liikmesriike rahaliselt kaitsetööstusreservide loomisel. Ehkki neile on eesmärgid kehtestatud, ei leidnud me ettepanekus aga kaitsetööstusreservide määratlust. **Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma kaitsetööstusreservide määratluse ja põhijoonte lisamist** õigusakti teksti.

Euroopa ühishuvi pakkuvad kaitseprojektid (ettepaneku artikkel 15)

42 Ettepanekuga antakse komisjonile volitused määrata kindlaks Euroopa ühishuvi pakkuvad kaitseprojektid. Selle sätte eesmärk on toetada suuremahulisi projekte, et arendada võimekust, mida ükski liikmesriik üksi ei saaks arendada ega hankida.

²⁵ JOIN(2024) 10, jagu 2.3. Investeerimine Euroopa huve silmas pidades.

Märgime siiski, et selliste projektide elluviimise tähtaeg on tõenäoliselt pikem kui EDIPI kaheaastane rakendusperiood. Sellest tulenevalt on pikaajalise rahastamise tagamine oluline valitud projektide lõpuleviimiseks ja nendest eeldatava kasu saamiseks.

Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid seetõttu kaaluma pikaajalise rahalise toetuse tagamise nõude kehtestamist Euroopa ühishuvi pakkuvate kaitseprojektide valimise eeltingimusena.

Toetuse andmise kriteeriumid (ettepaneku artikkel 16)

43 Ettepanekus on sätestatud neli hindamiskriteeriumi, mida kasutatakse iga-aastaste tööprogrammide raames saadud taotluste hindamiseks. Nende kriteeriumide hulka kuuluvad kaitsetööstuse valmisolek, kaitsetööstuse kerksus ja kaitsetööstuse koostöö. Sellegipoolest ei ole mõisteid „kaitsetööstuse kerksus“ ja „kaitsetööstuse koostöö“ ettepanekus sõnaselgelt määratletud ning neid ei ole nimetatud artiklis 4, milles sätestatakse ettepaneku üldeesmärgid. Lisaks leiame, et need kriteeriumid on üksnes suunised ja need ei ole piisavad, et võimaldada läbipaistvat valikumenetlust või suunata rahastamine parima hinna ja kvaliteedi suhtega projektidele. Märgime, et komisjon kavatseb tööprogrammides täpsustada nende kriteeriumide kohaldamist.

Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma ettepaneku artiklites 4 ja 16 kasutatud terminoloogia ühtlustamist, et saavutada kooskõla ettepaneku eesmärkide ja hindamiskriteeriumide vahel.

ELi rahaline panus (ettepaneku artikkel 17)

44 Ettepanekus sätestatakse, et „erandina määruse (EL, Euratom) 2018/1046 artiklist 190 võib programmist rahastada kuni 100% rahastamiskõlblikest kuludest“. Põhjenduses 18 rõhutatakse, et seda erandit kohaldataks nende kulude katmiseks, mis tekivad ühishangetega seotud koostöö keerukusest. Juhime siiski tähelepanu asjaolule, et artiklis 17 sätestatud erandi kohaldamisala tähendaks, et finantsmäärusest tehtav erand mõjutaks ka selliseid tegevusi nagu varustuskindluse ja vastupanuvõime tugevdamine, töötajate koolitamine ja oskuste täiendamine ning füüsiliste ja küberkaitsesüsteemide hankimine. **Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma**, kas artiklis 17 sätestatud erandi kohaldamisala on kooskõlas põhjenduses 18 nimetatud eesmärgiga.

45 Lisaks on artiklis 17 sätestatud, et rahastamiskõlblikud meetmed, mis on seotud kaitseotstarbeliste toodete tootmisvõimsuse struktuurimuutustega kohanemise kiirendamisega, võivad saada ELi eelarvetoetust, mis ületab ettepanekus sätestatud 35% ülempiiri, kui „liikmesriigid lepivad kokku ühises lähenemisviisis, kuidas korraldada (---) kaitseotstarbeliste toodete ekspordi“. See võib tekitada olukorra, kus liikmesriigid ja komisjon tõlgendavad selle tingimuse täitmist erinevalt, mis omakorda võib kaasa

tuu ebajärjepideva hindamise ohu. Selleks et tagada programmi rakendamise järjepidevus, **peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma** ettepaneku artiklis 2 mõiste „ühine ekspordi korraldamise lähenemisviis“ määratlemist.

Kaitsevaldkonna tarneahelate ümberkujundamise kiirendamise fond (ettepaneku artikkel 19)

46 Ettepanekuga nähakse ette, et komisjon võib teha segarahastamistoimingut (st kombineerides tagastamatud toetused ja rahastamisvahendid) ning seda tuntakse nimetuse FAST all. Eesmärk on võimendada ja kiirendada investeringuid ja vähendada riske, et suurendada VKEde ja väikeste keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtjate kaitsealast tootmisvõimsust omakapitali ja laenude rahastamise kaudu. FASTi rakendatakse kooskõlas programmi „InvestEU“ sätetega. Me ei leidnud aga ettepanekus lisaks eesmärkidele ja kavandatud toetusesaajatele ühtegi rakendussätet, mis näeks ette:

- FASTi rahastamispaketi;
- investeerimisobjektide ja finantsinstrumentide liikide valimise kriteeriumid;
- võimalikud seosed programmi raames rahastatavate meetmetega;
- toetusesaajate kohustused;
- põhimõtted finantsriskide jagamiseks FASTi ja erainvestorite vahel;
- eesmärkide saavutamise tagamise järelevalve korra;
- kontrollikoja õiguse pääseda juurde dokumentidele ja teabele, nagu on sätestatud Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 287 lõikes 3.

Seepärast peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma üldiste kriteeriumide kehtestamist fondi toetusesaajate valimiseks ja selgitama, kuidas fond aitab kaasa programmi üldiste eesmärkide saavutamisele. Lisaks **peaks komisjon kaaluma** konkreetse seirekorra kehtestamist FASTi jaoks ja riskide jagamiseks erainvestoritega.

3. jagu. Ukraina toetusvahend

47 Ettepanekuga nähakse ette eraldi eelarve, mida rahastatakse vabatahtlikest rahalistest toetustest ja „asjaomaste liidu sanktsioonide alusel saadud lisasummadest“, mille eesmärk on toetada Ukraina kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi tugevdamise meetmeid. **Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma** üksikasjalikumate sätete lisamist ELi asjaomaste sanktsioonide kohta, et Ukrainale

kavandatud sihtotstarbelise välistulu summa saaks täpselt kindlaks määrata. Vt ka punkt 30, milles käsitletakse eraõiguslike üksuste hoitavaid Venemaa külmutatud varadest saadud erakorralisi tulusid.

48 Ettepaneku artiklis 4 rõhutatakse, et Ukraina toetusvahendi eesmärk on aidata kaasa Ukraina kaitse-, tehnoloogilise ja tööstusliku baasi taastamisele, ülesehitamisele ja ajakohastamisele, tõhustades piiriülest koostööd ja toetades Ukrainat õigusaktide järkjärgulisel vastavusse viimisel liidu õigustikuga. Märgime, et eesmärgid on väga laiaulatuslikud, mis võib tekitada probleeme ELi eelarvetoetuse eraldamise tegevuskriteeriumide kindlaksmääramisel. Lisaks on artiklis 20 sätestatud, et komisjon peaks haldama Ukraina toetusvahendit vastavalt eeskirjadele, mis sarnanevad programmi eeskirjadele seoses ELi rahastamise vormi, rahastamiskõlblike üksuste ja toetuse andmise kriteeriumidega. Seetõttu märgime, et ettepanekus ei ole esitatud konkreetseid sätteid Ukraina toetusvahendi rakendamise kohta ning selles kohaldatakse liikmesriikidega sarnaseid sätteid. Seda hoolimata toetusvahendi erinevatest eesmärkidest, rahastamisallikatest ja õiguslikust alusest ning suurenenud korrupsiooniohust Ukrainas. Seda arvesse võttes ja nagu rõhutatud punktis 19, **peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma** konkreetsete sätete kehtestamist Ukraina toetusvahendi rakendamise kohta. Nad võiksid kaaluda muu hulgas järgmist:

- piirata rahastamiskõlblike meetmete ulatust meetmetega, mis on vajalikud toetusvahendi eesmärkide saavutamiseks;
- töötada välja konkreetsed hindamiskriteeriumid;
- käsitleda Ukraina puhul programmi rakendamisega seotud riske, kui kasutatakse kuludega sidumata rahastamismudelit (vt punktid 26–29).

Lisaks märkime, et Ukraina toetusvahendi rakendamise üldiselt määratletud eesmärgid ja manööverdamisruum võivad tekitada probleeme toetuse tõhususe tagantjärele hindamisel ja rakendusasutuste kohustuste kindlaksmääramisel. Ukraina raamlepinguga seotud kaalutlused on esitatud punktis 54.

Ettepaneku IV peatükk: Tarnekindlus

1. jagu. Valmisolek (ettepaneku artiklid 34–39)

49 Ettepaneku artikliga 35 kehtestatakse erand finantsmääruse artiklist 172, mis võimaldab komisjonil äärmiselt kiireloomulistes olukordades taotleda kaupade tarnimist või teenuste osutamist enne lõplike lepingute allkirjastamist. Võttes arvesse

suurenenud kohtuvaidluste riski, mis tuleneb lepingu täitmisest enne õiguslike tingimuste lõplikku vormistamist, **peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma** erandi kohaldamisala kitsendamist. Näiteks võiksid nad seada erandi tingimuseks tarnekriisi või julgeolekuga seotud tarnekriisi etapi aktiveerimise.

2. jagu. Tarneahela järelevalve ja seire (ettepaneku artiklid 40 ja 41)

50 Ettepanekuga nähakse ette, et komisjon kaardistab ELi kaitsevaldkonna tarneahela ning analüüsib ELi tugevaid ja nõrku külgi kriisi korral oluliste toodete tarneahelas. Selleks kasutab komisjon avalikult kättesaadavat teavet ja võib esitada ka vabatahtlikke teabenõudeid. Samamoodi on artiklis 41 sätestatud, et komisjon ja liikmesriigid võivad esitada vabatahtlikke teabenõudeid kaitsevaldkonna tarneahela jälgimiseks. Ettepaneku põhjenduses 56 rõhutatakse, et komisjon peaks tagama standardsed ja turvalised vahendid mis tahes teabe kogumiseks, vähendades seires osalevate ettevõtjate koormust ja tagades, et saadud teavet on võimalik koondada otstarbekal viisil. Saadud teabe katvuse parandamiseks **peaks komisjon kaaluma** sellistele andmepäringutele vastamise nõude lisamist programmi toetusajaajatega sõlmitud toetuslepingutesse.

51 Ettepaneku artiklis 42 nõutakse, et liikmesriigid teataksid peamiste turuosaliste kindlakstegemise raames kõigist olulistest sündmustest, mis võivad takistada tegevuse korrapärasest toimimisest. Järjepideva rakendamise edendamiseks **peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma** „oluliste sündmuste“ selgemat määratlemist. Tuleks täpsustada meetmed, mida liikmesriigid peavad võtma, ja teave, mille esitamist neilt oodatakse.

3. ja 4. jagu. Tarnekriisi seisukord ja julgeolekuga seotud tarnekriisi seisukord (ettepaneku artiklid 43–56)

52 Kui Euroopa Ülemkogu aktiveerib artiklis 44 ette nähtud tarnekriisi seisukorra või artiklis 48 kirjeldatud julgeolekuga seotud tarnekriisi seisukorra, antakse ettepanekuga komisjonile õigus esitada teabenõudeid asjaomastele ettevõtjatele ning teatada prioriteetsetest tellimustest ja prioriteetsetest taotlustest. Ettepanekuga antakse komisjonile õigus määrata trahve, näiteks kõnealuste nõuetega seotud raske hooletuse või mittevastavuse, või mittetäieliku või eksitava teabe esitamise korral (artikkel 55). Selliste õiguste suhtes kohaldatakse siiski tingimusi, mis võivad takistada nende tõhusat ja õigeaegset rakendamist.

- o Artiklite 46 ja 49 kohaselt on teabenõude esitamiseks vaja selle liikmesriigi eelnevat heakskiitu, kus ettevõtja on asutatud, ning ettevõtja võib otsustada nõudele mitte vastata, kui tal on „piisavalt põhjendatud alused“ seda mitte teha.
- o Artikli 47 kohaselt tuleb prioriteetsest tellimusest teatada liikmesriigi taotlusel ja ettevõtja asukohaliikmesriigi eelneval heakskiidul. Lisaks võib ettevõtja tellimuse tagasi lükata, kui ta esitab „üksikasjaliku põhjenduse“.
- o Samamoodi eeldab artiklis 50 osutatud prioriteetse taotluse esitamise otsus liikmesriigi ametlikku taotlust ja selle liikmesriigi eelnevat heakskiitu, kus ettevõtja on asutatud. Lisaks võib ettevõtja otsustada tellimust mitte täita, kui tal on „põhjendatult alust“ seda mitte teha.

Seepärast rõhutame, et selle mehhanismi toimimise tõhusus sõltub lõppkokkuvõttes liikmesriikide koostöövalmidusest. Lisaks juhime tähelepanu komisjoni töökorralduslikule väljakutsele kirjeldatud õiguste kasutamisel ning ohule, et ettevõtjad, kelle suhtes võidakse kohaldada karistusi, võivad tekitada õiguslikke probleeme. Seepärast **peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma** selle selgitamist, millised „põhjused“ ja „üksikasjalikud põhjendused“ võivad võimaldada ettevõtjal keelduda teabenõuete, prioriteetsete tellimuste ja prioriteetse taotluste täitmisest.

Ettepaneku V peatükk: Juhtimine, hindamine ja kontroll

Kaitsetööstusvalmiduse nõukogu ja komiteemenetlus (ettepaneku artiklid 57 ja 58)

53 Ettepanekuga luuakse kaitsetööstusvalmiduse nõukogu (DIRB), mis koondab komisjoni, liikmesriike, kõrget esindajat ja Euroopa Kaitseagentuuri juhti, et nõustada komisjoni programmi rakendamisel, sealhulgas prioriteetsete rahastamisvaldkondade kindlaksmääramisel ja kriisiohjekorra aktiveerimisel. Lisaks täidab DIRB EDISE osana ELi kaitsevaldkonna ühise kavandamise ja hangete funktsiooni. EDIPi rakendamisel on DIRBi eesistujaks komisjon, samas kui EDISE raames juhivad DIRBi ühiselt komisjon ja kõrge esindaja (kes on ka Euroopa Kaitseagentuuri juht). Lisaks luuakse ettepanekuga komisjoni kehtestatud tööprogrammide vastuvõtmise järelevalve komitee, mis koosneb komisjonist ja liikmesriikidest ning mille vaatlejateks on EDA ja Euroopa välisteenistus. Tunnistame vajadust selliste koordineerimisfoorumite järele, et tagada kooskõla ÜVJP otsuste ja kaitsetööstuspoliitika vahel, ning mõistame ettepaneku suhtes kohaldatavaid õiguslikke piiranguid. Märgime siiski, et DIRB ei pruugi aidata lihtsustada keerukat juhtimisraamistikku, mida on rõhutatud punktis 17.

Ukraina raamleping (ettepaneku artikkel 59)

54 Seoses Ukraina toetusvahendiga nõutakse ettepaneku artiklis 59, et komisjon sõlmiks Ukrainaga raamlepingu, mis sisaldaks üksikasjalikke rakendussätteid usaldusväärse finantsjuhtimise ja läbipaistvuse tagamiseks. Nagu on aga rõhutatud punktis **19**, võivad kaasseadusandjad kaaluda minimaalsete kontrolli-, seire- ja aruandlusnõuete lisamist lähtepunktina tulevastele läbirääkimistele komisjoni ja Ukraina ametiasutuste vahel. Lisaks **peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma** Ukrainaga sõlmitava raamlepingu sisu täiustamist, et lisada sellesse üksikasjalikud rakendussätted, mis hõlmavad järgmist:

- Ukraina ametiasutuste taotletavad erieesmärgid ja vajadused;
- programmi rakendamises osalevate Ukraina ametiasutuste ja nende kohustuste kindlaksmääramine;
- kohaldatavad sanktsioonid ja sissenõudmiskord lepingu või mõne järgneva etapi kokkulepete rikkumise korral;
- järelevalvekord, sealhulgas tulemusnäitajad ja teabeallikad, mida kasutatakse toetusvahendi väljundite kvantifitseerimiseks;
- asjakohased seadusandlikud, regulatiivsed ja haldusmeetmed, mis on vajalikud, et tagada kontrollikoja õigus pääseda auditite eesmärgil ligi Ukraina toetusesaajatelt saadud dokumentidele ja teabele.

55 Lisaks märgime, et ettepanekus ei ole sätestatud Ukraina raamlepingu sõlmimise tähtaega. Võttes arvesse toetusvahendi lühikest kestust ja raamlepingu rolli kontrollikoja õiguse tagamisel pääseda auditite eesmärgil juurde Ukraina toetusesaajate dokumentidele ja teabele, **peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma** sellise tähtaja kehtestamist, et tagada kõigi maksete suhtes range järelevalve- ja auditeerimiskord.

Programmi hindamine (ettepaneku artikkel 66)

56 Ettepanekus nõutakse, et komisjon koostaks 30. juuniks 2027 aruande, milles hinnatakse programmi rakendamist ja tulemusi, tuginedes liikmesriikide ja peamiste sidusrühmadega peetud konsultatsioonidele. Me peame seda nõuet positiivseks, kuid märgime, et hindamise tähtaeg on ambitsioonikas, arvestades seadusandliku tavamenetluse ajakava ning programmi rakendamiseks ja selle mõju hindamiseks vajalikku aega. Sellega seoses märgime, et ASAPi hindamine, mille komisjon avaldas

2024. aasta juulis, toimus liiga vara pärast lepingu sõlmimise otsuse vastuvõtmist 15. märtsil 2024. See ajavahemik ei võimaldanud komisjonil hinnata meetmete tulemusi ja hindamine võis hõlmata ainult rakendusperioodi kuni toetusesaajate lõpliku valikuni.

57 Hoolimata sellest piirangust märgime, et ASAPi hindamine tõi esile, kui keeruline on ASAPi programmikomitee ülesanne leppida kokku rahastamiskõlblike meetmete määratluses ja olemasoleva eelarve eraldamises. Sellega seoses võivad soovitud luua selged seosed poliitikaeesmärkide ja hindamisest tulenevate toetuskõlblike tegevuste vahel olla asjakohased ka EDIPi rakendamisel, nagu on rõhutatud punktides **37**, **38** ja **43**. Lisaks rõhutatakse hindamises, et ASAPi rakendamisel oli oluline edutegur komisjoni eelnev teavitustegevus, et teha kindlaks laskemoona tarneahela peamised pudelikaelad. Sellega seoses märgime, et EDIP hõlmab kaheaastase piiratud rakendusperioodi jooksul kaitsetstarbeliste toodete laiemat ulatust kui ASAP. Seetõttu võib komisjonil olla keeruline määrata kindlaks prioriteetsed meetmed, mille abil eraldada vahendeid kavandatud aja jooksul.

58 Lisaks märgime, et teiste EDTIBi toetavate ELi programmide (EDIRPA, Euroopa Kaitsefond, EDIDP) järelhindamist ei ole veel tehtud, sest neid ei ole rakendatud piisavalt pika aja jooksul (välja arvatud EDIDP). Euroopa Kaitsefondi vahehindamine oli käesoleva arvamuse koostamise ajal pooleli, EDIRPA hindamine peaks aga valmima 2026. aasta lõpuks ja EDIDP määruses ei ole hindamise esitamise tähtaega sätestatud. Võttes arvesse selliste hindamiste tähtsust tõhusama otsustusprotsessi jaoks ja järgmise mitmeaastase finantsraamistiku ettevalmistamise ajakava, **peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma** eespool nimetatud kaitsealaste programmide ühtse järelhindamise läbiviimist, et aidata suunata edasisi meetmeid ja investeringuid pärast 2027. aastat. Samuti peaksid nad kaaluma EDIPi lõpphindamise edasilükkamist, et võtta arvesse ajavahemikku ettepaneku avaldamise ja selle lõpliku vastuvõtmise vahel.

Tulemuslikkuse seireraamistik

59 Toetame töökindla tulemuslikkuse hindamise raamistiku loomist. Sellega seoses on ettepanekule lisatud finantselgituse punktis 1.4.4 ette nähtud olulised tulemusnäitajad, nagu kaitsetstarbeliste toodete tootmismahdade suurenemine ELis ja tellimuse täitmise aegade lühenemine. Muud kavandatud näitajad on rohkem väljundnäitajaid (nt ühishangete alases koostöös osalevate liikmesriikide arv). Kuna seireks kasutatavate näitajate täieliku loetelu koostab üksus, kellele on usaldatud programmi rakendamine, **peaks komisjon kaaluma** võimalust esitada kõnealusele

üksusele kasutatavate põhinäitajate, sealhulgas nii väljund- kui ka tulemusnäitajate loetelu koos lähte- ja sihtväärtustega, kui see on asjakohane.

60 Komisjoni talituste töödokumendi kohaselt kavatses komisjon koguda teavet, mida on vaja programmi ja Ukraina toetusvahendi rakendamise jälgimiseks, peamiselt küsides teavet toetusesaajatelt. Märkime siiski, et kaitseotstarbeliste toodete ELi tootmismahtude üldise suurenemise ja tellimuse täitmise aegade lühenemise mõõtmiseks võib vaja minna teavet ettevõtjatelt, kes ei ole programmi rahastamisest tingimata kasu saanud. Lisaks märkime, et talituste töödokumendis²⁶ rõhutatakse, et riiklike julgeolekukaalutluste tõttu napib kättesaadavaid andmeid kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi kohta. See piirab meie suutlikkust hinnata ettepanekus sisalduva seirekorra usaldusväärsust.

61 Lisaks ei tuvastanud me tulemusnäitajaid, mis kajastaksid konkreetselt koostalitlusvõime edendamise ja kaitseüsteemide standardimise eesmärke kogu ELis. **Komisjon peaks kaaluma** tulemusnäitajate kasutuselevõttu, et kajastada nende konkreetsete poliitikaeesmärkide saavutamist.

62 Märkime, et EDISt käsitlev ühisteatis²⁷ sisaldab kolme peamist eesmärki:

- liikmesriigid peaksid hankima 2030. aastaks koostööpõhiselt vähemalt 40% oma kaitseotstarbelisest varustusest;
- ELi-sisene kaitseotstarbeliste toodete kaubandus peaks 2030. aastaks katma vähemalt 35% ELi kaitseturust;
- liikmesriigid peaksid tegutsema selle nimel, et 2030. aastaks oleks ELi-siseste hangete osakaal nende kaitseinvesteeringutes vähemalt 50% ja 2035. aastaks 60%.

Neid näitajaid ettepanek aga ei sisalda. Märkime, et EDIPist antav rahaline toetus hõlmab üksnes ajavahemikku kuni 2027. aastani, mis on praeguse mitmeaastase finantsraamistiku viimane aasta. Samuti märkime, et eesmärkide saavutamine sõltub suurel määral liikmesriikide algatustest. Selleks et jälgida EDISe rakendamisel tehtud edusamme, **peaks komisjon siiski kaaluma** nende näitajate lisamist EDIPi seiretegevusse ja vahe-eesmärkide seadmist 2027. aastaks. Ehkki need näitajad ei

²⁶ Komisjoni talituste töödokument, 7. jagu: „What are the impacts of the preferred policy options?“, [C\(2024\) 4822](#).

²⁷ Komisjoni teatis „Uus Euroopa kaitsetööstuse strateegia: ELi valmisoleku saavutamine reageerimisvõimelise ja kerkse Euroopa kaitsetööstuse abil“, [JOIN\(2024\) 10](#).

pruugi tingimata kajastada üksnes programmi tulemusi, leiame, et need on programmi tulemuslikkuse hindamisel siiski asjakohased.

63 Võttes lisaks arvesse, et EDISe eesmärkide saavutamine sõltub liikmesriikide hankealastest otsustest, **peaks komisjon kaaluma** ka tulemuslikkuse näitajate üksikasjaliku jaotuse avaldamist liikmesriikide kaupa osana programmi lõpphindamisest.

64 Ukraina toetusvahendi puhul **peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma** täiendavate näitajate lisamist, et hinnata Ukraina toetusvahendist saadavat kasu. Selle põhjuseks on asjaolu, et kavandatud näitaja („Ukrainale antava toetuse suurendamine“) ei pruugi võimaldada komisjonil mõõta, mil määral aitab toetusvahend kaasa Ukraina kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi ajakohastamisele.

Lõppmärkused

65 Intensiivne sõjategevus on jälle Euroopas tagasi, mistõttu EL on seadnud kaitsevaldkonna oma tegevuskavas tähtsale kohale. Sellega seoses esitas komisjon ettepaneku Euroopa kaitsetööstuse programmi (EDIP) loomise kohta, et:

- a) toetada ELi kaitsetööstuse valmisolekut, tugevdades Euroopa kaitsesektori tehnoloogilist ja tööstuslikku baasi, et tagada kaitsetarbeliste toodete õigeaegne kättesaadavus ja tarnimine, ning
- b) aidata kaasa Ukraina kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi taastamisele, ülesehitamisele ja ajakohastamisele.

Selleks luuakse ettepanekuga Euroopa kaitsetööstuse programm ja Ukraina toetusvahend koos muude meetmetega.

66 Rõhutame ohtu, et Euroopa kaitsesektori tehnoloogilise ja tööstusliku baasi tugevdamiseks kavandatud 1,5 miljardi euro suurune eelarve koos kavandatud kaheaastase rakendusperioodiga ei pruugi olla vastavuses ettepaneku eesmärkidega. Seepärast rõhutame, et on oluline määratleda asjaomased tulemuslikkuse näitajad ning eesmärgid ja sihid, võttes arvesse, mida on realistlikult võimalik saavutada 2027. aasta lõpuks. Lisaks märgime, et on oluline töötada järgmise mitmeaastase finantsraamistiku raames välja pikaajaline rahastamisstrateegia.

67 Oleme seisukohal, et mõningaid ettepanekus sisalduvaid aruandluskorra osi, sealhulgas kontrollikoja auditiõigustega seotud sätteid, tuleks selgitada ja tugevdada. See on oluline, kuna kaitsevaldkonna juhtimiskord on keerukas. Eelkõige on see nii juhul, kui programmi rakendatakse FASTi raames kaudse eelarve täitmise kaudu ja täitmine on usaldatud Ukraina ametiasutustele.

68 Lisaks võib vaja minna täiendavaid rakendussätteid, et luua kindel alus programmi rakendamiseks ja vahendite sihipäraseks eraldamiseks. Oleme oma arvamuses esile toonud peamised tuvastatud riskid ja teinud ettepanekuid nende kõrvaldamiseks. Leiame, et tuleks selgitada kuludega sidumata rahastamise metoodikat, meetmete ja kulude rahastamiskõlblikkuse nõudeid ning projektidele toetuse andmise valikukriteeriume.

69 Kokkuvõttes märgime, et ettepanekuga kehtestatakse sätted, millega antakse komisjonile uued kohustused ja õigused, et tagada kaitseotstarbeliste toodete varustuskindlus ELis. Sellegipoolest rõhutame, et liikmesriikide huvi ja nende koostöövalmidus on kaitseotstarbeliste toodete tõhusa varustuskindluse tagamisel keskse tähtsusega.

Soovituste kokkuvõte

Number	Soovitus	Arvamuses sisalduv viide (punkt)
Üldised tähelepanekud		
1	Komisjon peaks kaaluma EDISe täiendamist EDTIBi pikaajalise finantsstrateegiaga osana järgmisest mitmeaastasest finantsraamistikust.	15
2	Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid võtma sellise keerulise raamistiku hindamiste ja auditite kontekstis arvesse kattumise ja probleemide ohtu.	17
3	Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma konkreetse aruandluskorra kehtestamist programmi rakendamiseks Ukrainas.	19, 48
I peatükk. Üldsätted		
4	Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma ettepaneku artiklis 2 täiendavate määratluste lisamist, et tagada järjepidev rakendamine.	39, 41, 43, 45, 51
II peatükk.		
1. jagu. Programmi ja Ukraina toetusvahendi suhtes kohaldatavad üldsätted		
5	Komisjon peaks tööprogrammides selgelt määratlema meetmed, mida rahastatakse kuludega sidumata rahastamismudeli alusel, iga meetme rakendamise eesmärgid ja finantstagajärjed, kui konkreetset eesmärki või sihti ei saavutata.	27
6	Seoses kuludega sidumata rahastamismudeli alusel rahastatavate rahastamiskõlblike meetmetega peaks komisjon kaaluma järgmise selgitamist: <ul style="list-style-type: none"> ○ minimaalsed kontrollinõuded tõendamaks, et toetustena saadud summad ei ületa rahastamiskõlblike kulude kogusummat ega kata samu kulusid, nagu on nõutud artiklis 7; ○ kulubaas, mida tuleb kasutada artiklis 8 ette nähtud ülejäägi hindamiseks; 	28

Number	Soovitus	Arvamuses sisalduv viide (punkt)
	<ul style="list-style-type: none"> ○ kulubaas, mida tuleb kasutada ELi maksimaalse rahastamise kindlaksmääramiseks, nagu on sätestatud artiklis 17; ○ kontrollimeetmed, millega tagatakse ELi ja riigisiseste õigusnormide täitmise kontrollimine ja kinnitamine. <p>(Artiklid 3, 7, 8 ja 17)</p>	
7	<p>Komisjon peaks kaaluma nende rahastamiskõlblike meetmete ulatuse täpsustamist, mis vastavad kuludega sidumata rahastamise saamise tingimustele. Samuti peaks komisjon kaaluma kuluproгноoside aluseks olevate põhimõtete täpsemat määratlemist, et hinnata kuludega sidumata rahastamise ja lihtsustatud kuluvõimaluste vormis antava ELi eelarvetoetuse asjakohasust.</p> <p>(Artikkel 3 ja õigusaktile lisatud finantsseletis)</p>	29
2. jagu. Programm		
8	<p>Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma sõnaselge nõude kehtestamist, et komisjoni allkirjastatud delegerimislepingutes tuleb tagada kontrollikoja auditeerimisõigused.</p> <p>(Artikkel 8)</p>	33
9	<p>Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma kahte elementi: esiteks, kas artiklis 8 ette nähtud tagasiulatava jõu puudumise põhimõttest tehtava erandi ulatus on taotletava eesmärgi saavutamiseks sobiv, ja teiseks, kas see on ettepaneku vastuvõtmise ajakava arvestades piisav.</p>	34
10	<p>Komisjon peaks kaaluma sellise meetodika kirjeldamist, mida ta kavatses kasutada tulutoovate kaitseotstarbeliste toodete tootmist või turustamist toetavate rahastamiskõlblike meetmete toetusesaajate kasumist tagasinõutava summa kindlaksmääramiseks.</p> <p>(Artikkel 8)</p>	35
11	<p>Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma, kas kolmandates riikides paiknevate rajatiste kasutamist käsitleva artikli 10 lõikes 3 sätestatud erandi kohaldamisala on asjakohane ja kooskõlas ettepaneku põhjendusega 15.</p>	36

Number	Soovitus	Arvamuses sisalduv viide (punkt)
12	Artiklis 11 määratletud rahastamiskõlblike meetmete puhul peaksid komisjon ja kaasseadusandjad kaaluma selle selgitamist, millised kulud võivad olla programmi raames rahastamiskõlblikud ja kas rahalisi vahendeid saaks kasutada tooraine ja vahetoodete ostmiseks varude loomise eesmärgil.	37
13	Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma selgete prioriteetide seadmist projektidele ELi vahendite eraldamiseks.	38
14	Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma Euroopa kaitseotstarbeliste kaupade müügimehhanismi puhul täiendavate rakendussätete kehtestamist, et selgitada platvormi eeldatavaid omadusi, toodete ja ettevõtete täpset suunitlust ning platvormi juhtimist. (Artikkel 14)	40
15	Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma pikaajalise rahalise toetuse tagamise nõude kehtestamist Euroopa ühishuvi pakkuvate kaitseprojektide valimise eeltingimusena. (Artikkel 15)	42
16	Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma, kas artiklis 17 sätestatud erandi (kaasrahastamise põhimõtte) kohaldamisala on kooskõlas põhjenduses 18 nimetatud eesmärgiga.	44
17	Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma üldiste kriteeriumide kehtestamist FASTi toetusesaajate valimiseks ja selle selgitamist, kuidas aitab fond kaasa programmi üldiste eesmärkide saavutamisele. (Artikkel 19)	46
18	Komisjon peaks kaaluma konkreetse seirekorra kehtestamist FASTi jaoks ja riskide jagamiseks erainvestoritega. (Artikkel 19)	46

Number	Soovitus	Arvamuses sisalduv viide (punkt)
3. jagu. Ukraina toetusvahend		
19	Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma üksikasjalikumate sätete lisamist Ukraina toetusvahendi aluseks olevate asjakohaste ELi sanktsioonide kohta, et Ukrainale kavandatud sihtotstarbelise välistulu summa saaks täpselt kindlaks määrata. (Artikkel 6)	47
IV peatükk. Tarnekindlus		
20	Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma kaupade ja teenuste varajast tarnimist võimaldava erandi kohaldamisala kitsendamist. (Artikkel 35)	49
21	Komisjon peaks kaaluma EDTIBi seire raames esitatud teabenõuetele vastamise kohustuse lisamist programmi toetusesaajatega sõlmitud toetuslepingutesse. (Artiklid 40 ja 41)	50
22	Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma „oluliste sündmuste“ selgemat määratlemist. Tuleks täpsustada meetmed, mida liikmesriigid peavad võtma, ja teave, mille esitamist neilt oodatakse. (Artikkel 42)	51
23	Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma selle selgitamist, millised „põhjused“ ja „üksikasjalikud põhjendused“ võivad võimaldada ettevõtjal keelduda teabenõuete, prioriteetsete tellimuste ja prioriteetsete taotluste täitmisest. (Artiklid 46, 47 ja 50)	52
V peatükk. Juhtimine, hindamine ja kontroll		
24	Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma Ukrainaga sõlmitava raamlepingu sisu täiustamist, et lisada sellesse üksikasjalikud rakendussätted. (Artikkel 59)	54

Number	Soovitus	Arvamuses sisalduv viide (punkt)
25	Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma Ukraina raamlepingu lõpliku vormistamise tähtsust kehtestamist. (Artikkel 59)	55
26	Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma kaitsealaste programmide ühtse järelhindamise läbiviimist, et aidata suunata edasisi meetmeid ja investeeringuid pärast 2027. aastat. Samuti peaksid nad kaaluma EDIPi lõpphindamise edasilükkamist, et võtta arvesse ajavahemikku ettepaneku avaldamise ja selle lõpliku vastuvõtmise vahel. (Artikkel 66)	58
Tulemuslikkuse seireraamistik		
27	Komisjon peaks kaaluma võimalust esitada üksustele, kellele on usaldatud programmi raames ELi rahaliste vahendite rakendamine, kasutatavate põhinäitajate, sealhulgas nii väljund- kui ka tulemusnäitajate loetelu koos lähte- ja sihtväärtustega, kui see on asjakohane.	59
28	Komisjon peaks kaaluma selliste tulemusnäitajate kasutuselevõtmist, mis kajastaksid koostalitlusvõime edendamise ja kaitseüsteemide standardimise eesmärke kogu ELis.	61
29	Programmi seireks peaks komisjon kaaluma EDISE peamiste tulemusnäitajate kasutamist, vahe-eesmärkide seadmist 2027. aastaks ja tulemusnäitajate üksikasjaliku jaotuse avaldamist liikmesriikide kaupa programmi lõpphindamise osana.	62, 63
30	Komisjon ja kaasseadusandjad peaksid kaaluma täiendavate näitajate lisamist, et hinnata Ukraina toetusvahendist saadavat kasu.	64

Sõnastusettepanekud

70 Lisaks eespool esitatud märkustele soovitame ettepaneku tekstis teha täiendavaid konkreetseid muudatusi. See teave on täpsemalt esitatud [joonisel 1](#).

Joonis 1. Soovitatud muudatused koos märkustega

Ettepaneku tekst	Soovitatud muudatus	Märkused
Artikkel 2	Soovitame loetleda mõisted tähestikulises järjekorras.	
Artikli 10 lõige 5 Komisjon teavitab artiklis 57 osutatud komiteed kõigist õigussubjektidest, keda peetakse käesoleva lõike kohaselt rahastamiskõlblikeks.	Komisjon teavitab artiklis 58 osutatud komiteed kõigist õigussubjektidest, keda peetakse käesoleva lõike kohaselt rahastamiskõlblikeks.	Vale viide.
Artikli 11 lõige 6 Lõikes 2, lõike 3 punktis d ja lõike 55 punktis a osutatud tegevuste puhul.	Lõikes 2, lõike 3 punktis d ja lõike 5 punktis a osutatud tegevuste puhul.	Vale viide.
Artikli 14 lõige 3 Kui liikmesriigid hangivad Euroopa relvastusprogrammi koostöostrukturi raames ühiselt täiendavaid koguseid või annavad mitterahalise panuse lõike 2 punktis b osutatud kaitsetööstusreservi loomiseks.	Kui liikmesriigid hangivad Euroopa relvastusprogrammi koostöostrukturi raames ühiselt täiendavaid koguseid või annavad mitterahalise panuse lõike 1 punktis b osutatud kaitsetööstusreservi loomiseks.	Vale viide.
Artikli 17 lõige 3 Tööprogrammis sätestatakse täiendavad üksikasjad, sealhulgas vajaduse korral lõikes 3 osutatud kõrgemad rahastamismäärad.	3. Tööprogrammis sätestatakse täiendavad üksikasjad, sealhulgas vajaduse korral lõikes 2 osutatud kõrgemad rahastamismäärad.	Teha viide üheselt mõistetavaks.

Ettepaneku tekst	Soovitatud muudatus	Märkused
<p>Artikli 47 lõige 5</p> <p>Kui ettevõtja prioriteetse tellimuse tagasi lükkab, peab ta esitama komisjonile selle kohta üksikasjaliku põhjenduse.</p>		<p>Inglise keeles ebaselge mõiste „hereor“.</p>
<p>Artiklid 59, 63 ja 64</p> <p>Viidatakse finantsmääruse artiklitele, mida muudetakse uuesti sõnastatud finantsmäärusega.</p>	<p>Soovitame ajakohastada nendes artiklites sisalduvaid viiteid, et need oleksid kooskõlas uuesti sõnastatud finantsmääruse muude artiklite viidetega.</p>	<p>Viiteid tuleb ajakohastada.</p>

III auditikoda, mida juhib kontrollikoja liige Bettina Jakobsen, võttis käesoleva arvamuse vastu 24. septembri 2024. aasta koosolekul Luxembourgis.

Kontrollikoja nimel

president
Tony Murphy

Lisad

I lisa. Ülevaade Euroopa kaitsealasest institutsioonilisest korraldusest

ELi asutus	Liikmesus	Missioon	Juhtimine	Auditeerimisvolitus
Euroopa välisteenistus <i>EEAS</i>	Kõik ELi liikmesriigid	<ul style="list-style-type: none"> Viia ellu ühist välis- ja julgeolekupoliitikat. Koordineerida ELi välistegevust. Tagada sekretariaadi roll koos Euroopa Kaitseagentuuriga alalise struktureeritud koostöö eesmärgil. 	Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja	Kontrollikoda
Euroopa Kaitseagentuur <i>EDA</i>	Kõik ELi liikmesriigid	<ul style="list-style-type: none"> Määrata kindlaks operatiivvajadused. Määrata kindlaks ja rakendada meetmeid kaitsektori tööstusliku ja tehnoloogilise baasi tugevdamiseks. Osaleda Euroopa võimete- ja relvastuspoliitika määratlemises. Tagada koos Euroopa välisteenistusega sekretariaadi roll alalises struktureeritud koostöös Euroopa välisteenistusega. 	Euroopa Ülemkogu Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja	Audiitorite kolleegium

ELi asutus	Liikmesus	Missioon	Juhtimine	Auditeerimisvolitus
Kaitsetööstuse ja kosmose peadirektoraat <i>DG DEFIS</i>	Kõik ELi liikmesriigid	<ul style="list-style-type: none"> Rakendada ELi kosmoseprogrammi. Tagada uuenduslik ja konkurentsivõimeline kaitsetööstus. 	Euroopa Komisjon	Kontrollikoda
Alaline struktureeritud koostöö <i>PESCO</i>	Kõik ELi liikmesriigid, v.a Malta	<ul style="list-style-type: none"> Arendada kaitsevõimet. Tagada tsiviil- ja sõjalistele vahenditele tuginev operatiivvõimekus. 	Euroopa Ülemkogu Liidu välisasjade ja julgeolekupoliitika kõrge esindaja	Liikmesriikide auditeerimiskord
Euroopa rahutagamisrahastu	Kõik ELi liikmesriigid	<ul style="list-style-type: none"> Rahastada ühise välis- ja julgeolekupoliitika raames võetavaid meetmeid. 	Euroopa Ülemkogu	Audiitorite kolleegium

II lisa. Erandid finantsmäärusest

Erandid määrusest (EL, Euratom) 2018/1046 (finantsmäärus)

Ettepanek võtta vastu „määrus, millega kehtestatakse Euroopa kaitsetööstuse programm ja meetmete raamistik kaitseotstarbeliste toodete õigeaegse kättesaadavuse ja tarnimise tagamiseks“		Finantsmäärus Artikli pealkiri
Artikkel, kus kasutatakse erandit	Erandi eesmärk	
Artikli 5 lõige 5	Käesoleva määruse alusel loodud rahastamisvahendite tulusid ja tagasimakseid käsitatakse programmi sihtotstarbelise sisetuluna.	Artikkel 209 Rahastamisvahendite ja eelarveliste tagatiste suhtes kohaldatavad põhimõtted ja tingimused
Artikli 8 lõige 3	Rahastamiskõlblike meetmete puhul, mille eesmärk on edendada kaitseotstarbeliste toodete tööstuslikku tootmist ja turustamist ning mille puhul toetusesaaja teenib kasumit, võib komisjon tagasinõutava summa kindlaksmääramisel arvesse võtta liikmesriikide eraldatud rahalisi vahendeid.	Artikkel 192 Kasumi taotlemist keelav põhimõte
Artikli 8 lõige 4 Põhjendus 23	ELi eelarvest võib anda rahalist toetust enne meetme kohta taotluse esitamise kuupäeva alustatud meetmetele ja kantud kuludele, tingimusel et meetet ei alustatud enne 5. märtsi 2024 ja seda ei viidud lõpule enne toetuslepingu allkirjastamist.	Artikkel 193 Tagasiulatuva jõu puudumise põhimõte
17 Põhjendus 18	Programmist võib rahastada kuni 100% rahastamiskõlblikest kuludest, välja arvatud meetmed, mis on seotud kaitseotstarbeliste toodete tööstuse struktuurimuutustega kohandamise kiirendamisega.	Artikkel 190 Kaasrahastamine

Ettepanek võtta vastu „määrus, millega kehtestatakse Euroopa kaitsetööstuse programm ja meetmete raamistik kaitseotstarbeliste toodete õigeaegse kättesaadavuse ja tarnimise tagamiseks“		Finantsmäärus Artikli pealkiri
Artikkel, kus kasutatakse erandit	Erandi eesmärk	
Artikli 35 lõige 3	Äärmiselt kiireloomulistel juhtudel võib Euroopa Komisjon taotleda kaupade tarnimist või teenuste osutamist alates kuupäevast, mil saadetakse välja hanke tulemusel sõlmitava lepingu projekt.	Artikkel 172 Lepingu täitmine ja muutmine

Erandid määruse (EL, Euratom) 2018/1046 uuestisõnastamise ettepanekust

Ettepanek võtta vastu „määrus, millega kehtestatakse Euroopa kaitsetööstuse programm ja meetmete raamistik kaitseotstarbeliste toodete õigeaegse kättesaadavuse ja tarnimise tagamiseks“		Finantsmäärus (uuesti sõnastatud) Artikli pealkiri
Artikkel, kus kasutatakse erandit	Erandi eesmärk	
Artikli 35 lõige 1	Ukraina võib taotleda, et Euroopa Komisjon osaleks ühishankes või tegutseks keskse hankijana huvitatud liikmesriikide huvides.	Artikkel 168 Hankemenetlused

Lühendid

ASAP: laskemoona tootmist toetav määrus

DTIB: kaitsesektori tehnoloogiline ja tööstuslik baas

EDA: Euroopa Kaitseagentuur

EDF: Euroopa Kaitsefond

EDIDP: Euroopa kaitsevaldkonna tööstusliku arendamise programm

EDIP: Euroopa kaitsetööstuse programm

EDIRPA: instrument Euroopa kaitsetööstuse tugevdamiseks ühishangete kaudu

EDIS: Euroopa kaitsetööstuse strateegia

EDTIB: Euroopa kaitsesektori tehnoloogiline ja tööstuslik baas

FAST: kaitsevaldkonna tarneahelate ümberkujundamise kiirendamise fond

ÜVJP: ühine välis- ja julgeolekupoliitika

AUTORIÕIGUS

© Euroopa Liit, 2024

Euroopa Kontrollikoja taaskasutamispoliitika on kehtestatud [Euroopa Kontrollikoja otsusega nr 6-2019](#) avatud andmete poliitika ja dokumentide taaskasutamise kohta.

Kui ei ole märgitud teisiti (nt eraldiseisvates autoriõiguse märgetes), on ELile kuuluv kontrollikoja sisu litsentsitud vastavalt [litsentsile Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\)](#). Reeglina on taaskasutamine lubatud, kui autoriõigustele on viidatud ja muudatused on ära märgitud. Kontrollikoja sisu taaskasutajad ei tohi moonutada selle algset tähendust ega sõnumit. Kontrollikoda ei vastuta taaskasutamise tagajärgede eest.

Kui konkreetses sisus, näiteks kontrollikoja töötajatest tehtud fotodel, on kujutatud tuvastatavaid isikuid, või kui see sisaldab kolmandate isikute teoseid, tuleb teil taotlelda täiendavat luba.

Kui luba on saadud, tühistab ja asendab see eespool nimetatud üldise loa ja osutab selgelt mis tahes kasutuspiirangutele.

On võimalik, et ELile mittekuuluva sisu kasutamiseks või taasesitamiseks tuleb küsida luba otse autoriõiguse omajatelt.

Kontrollikoja taaskasutamispoliitika ei hõlma tööstusomandi õigustega hõlmatud tarkvara või dokumente, nagu patendid, kaubamärgid, registreeritud disainilahendused, logod ja nimed.

Domeeni europa.eu alla koondatud Euroopa Liidu institutsioonide veebisaitidel leidub linke, mis viivad muudele veebisaitidele. Kontrollikoda ei vastuta nende sisu eest ja soovib teil seetõttu tutvuda nende veebisaitide isikuandmete ja autoriõiguse kaitse põhimõtetega.

Kontrollikoja logo kasutamine

Kontrollikoja logo ei tohi kasutada ilma kontrollikoja eelneva nõusolekuta.

PDF	ISBN 978-92-849-3198-9	ISSN 1977-5652	doi:10.2865/6393972	QJ-01-24-008-ET-N
-----	------------------------	----------------	---------------------	-------------------